

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Illvstrivm Miracvlorvm Et Historiarvm Memorabilivm Lib.
XII**

Caesarius <Heisterbacensis>

Antverpiae, 1605

De Conversione Liber Primvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13177

DE CONVER- SIONE LIBRI PRIMI

CAPVT PRIMVM.

CÆSARIVS.

VPIENS loqui de conuersione, illius gratiam inuoco, qui loquitur pacem in plebem suam, & super Sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Cuius est scribenda inspirare, calamum gubernare, mercedem laboris compensare.

Psal. 84.

Ab iplo enim salutaris est conuersio, quia quos potenter conuertit, ab ipsis misericorditer iram suam auertit. APOLLONIVS: Videtur mihi necessariū, vt priusquam tractes de virtute conuersionis, summam perstringas, quo in loco, à quibus personis, qua necessitate noster ordo sit institutus, vt sic posito fundamento, super ædifices parietes spirituales ex lapidibus viuis, politis, pretiosis, qui voluūtur super terram.

CÆSARIVS: In Episcopatu Lingonensi situm est cœnobium, nomine Molismus, fama celeberrimum, religione perspicuum, viris illustribus nobilitatum, possessionibus amplum, virtutibus clarum. Et quia diuinijs virtutibusque diuturna non potest esse societas, viri nimirum sapientes, & virtutum amatores, altiùs intelligentes, licet honestè in præfato cœnobio viuerent, minùs tamen ipsam, quam professi fuerāt, regulam quia obseruarent considerantes, habito inter se communi consilio, viginti & vnus monachi, vnà cum patre suo Roparto, vnanimi assensu, eodem spiritu, venerunt in locum horroris & vastæ solitudinis, nomine Cistertium, ibi viuere cupientes de opere manuum suarum, secundum regulæ præceptum. Anno igitur Dominicæ incarnationis millesimo nonagesimo octauo, venerabilis Hugonis Lingonensis ecclesiæ Episcopi, & tunc Sedis Apostolicæ legati, atque

*De initio
ordinis
Cister-
ciensis.*

A

religiosi

DE CONVERSIONE

2
 religiosi viri Walteri Cabilonensis antistitis, nec non
 & clarissimi principis Odonis ducis Burgundia, con-
 filio & auctoritate roborati, in praedicto loco abbatiā
 construere coeperunt. Et quia cœnobium, de quo
 exierunt, constructum fuerat in honore beatae Dei
 genitricis Mariae, tam ipsi, quam eorum successores,
 de eodem nouo monasterio propagati, omnes suas
 ecclesias in honore eiusdem gloriose Virginis censue-
 runt esse dedicandas. Non multo post, cum instan-
 tia monachis Molismensibus Abbatem suum requi-
 rentibus, iussu secundi Urbani, consensu Walteri Ca-
 bilonensis Episcopi reducitur, & Albericus vir san-
 ctus ac religiosus eius loco substituitur. Cuius solici-
 tudine, Dei gratia cooperante, non mediocriter val-
 lis illa clauit, & in rebus necessarijs creuit. Quo de-
 functo, Stephanus vir æquè sanctus, natione Angli-
 cus, successit. Et cum adhuc essent pauci numero, per-
 sonis secularibus venerantibus in eis vitæ sanctitatē,
 sed abhorrentibus austeritatem, sanctus Bernardus,
 anno decimo quinto, cum triginta ferme socijs ad-
 uenit, & suauis iugo Christi ibidem collū submitit. Ex
 tunc cœpit vinea illa Domini Sabaoth crescere ac di-
 latari, atque palmites suos extendere à mari vsque ad
 mare, & impleta est terra possessione eius. Primæ eius
 propagines, Firmitas, Pontiniacum, Clarauallis, Mo-
 rimundus. Istarum quatuor domorum Abbates tan-
 tæ auctoritatis sunt, vt Abbatem Cisterciensem visi-
 tent simul, & singillatim ab eo versa vice visitentur.
 APOLLONIVS: Quid est visitatio? CÆSARIVS: Disci-
 plinæ cōseruatio. Duo enim primitiui patres institue-
 runt ad vitiorū correctionem & charitatis cōserua-
 tionem, videlicet, generale capitulū & singulis annis
 visitationes domorū. Anno Domini millesimo cente-
 simo decimo quinto fundata est domus Clarauallis,
 cuius primus Abbas erat S. Bernardus: * Claustrensis
 verò, millesimo ceteresimo trigesimo quarto. Deinde an-
 no millesimo centesimo octogesimo octauo, sextode-
 cimo Kal. April. cōuentus noster exiuit de Claustro cū
 Abbate suo Hermāno, & vndecimo Kal. eiusdē mensis
 venit

Psal. 79.

* *Hemen
 rodense
 monaste-
 rium in-
 celligit.*

LIBER PRIMVS.

venit super montem Stromberg. Postea quarto anno descendit in vallem, quæ nunc dicitur vallis sancti Petri. APOLLONIUS: Cùm ex his quæ audiui, ordo Nigrorum & noster eiusdem sint regulæ, miror cur tam disparis sint disciplina. CÆSARIUS: Noueris Cluniacenses & Cistercienses vnus quidem esse regulæ, sed dissimilis obseruantia: aiunt enim rigorem regulæ à quibusdam sanctis patribus esse temperatum, vt multi in ordine possint saluari. De habitu verò, in quo maxima videtur esse diuersitas, audi quid dicatur; De colore aut grossitudine non causentur monachi, sed quales inueniri possunt in prouincia qua habitant, aut quod vilius comparari potest. Hęc de his dicta sufficiant. Hoc autem fixum teneas, ordinis nostri auctorem esse Spiritum sanctum; institutorem sanctum Benedictum; innouatorem verò venerabilem Abbatem Robertum.

S. Benedicti. cap. 55. regim. la sua.

CAPVT II.

APOLLONIUS.

Considerans in præfatione tua ordinem propositæ narrationis, miror contritioni antepositâ gratiam conuersionis, cùm videatur prorsus superfluum, vt quis conuertatur, nisi prius de peccatis suis conteratur. CÆSARIUS. Contritio aliquando præcedit conuersionem, aliquando sequitur. APOLLON. Vellem mihi hoc exemplis probari: prius tamen audire delectat, quid sit conuersio, vnde dicatur, quot sint eius species, seu quibus occasionibus quis conuertatur. CÆSAR. Conuersio est cordis versio, vel de malo in bonum, vel de bono in melius, vel de meliori in optimum. De hac conuersione per Salomonem dicitur: Verte impium, & non erit; subaudis, peccator, quod prius fuit. Prima versio est ad cor, secunda in corde, tertia de corde: prima cõuersionis, secunda deuotionis, tertia contẽplationis. Cõuersio ad cor est redire de culpa ad gratiam, de peccato ad iustitiã, de vitio ad virtutẽ; de hac per Isaiam dicitur: Præuaricatores redite ad cor. Conuersio in corde est profice-

Proff. 12

Isai 46

A 2

re in

DE CONVERSIONE

4

Psal. 83. re in charitate, ire de virtute in virtutem, donec videatur Deus deorum in Sion, id est, in contemplatione. de hac per Psalmistam dicitur: Ascensiones in corde suo disposuit, &c. Conuersio de corde est mentis excessus in contemplatione: hac vsa sunt caelestia illa animalia, quae ibant & reuertebantur. Ibant de corde ad Deum, per contemplationem ascendendo; reuertebantur ad actionem rursus descendendo. Contemplatio supra cor est, vnde excessus mentis in scripturis dicitur. Dicitur autem conuersio, quasi simul versio, id est totalis. Secundum hoc, qui vnum vitium deserit, & ab altero non recedit, se quidem vertit, sed non conuertit. Vnde Psalmista orat; Conuerte nos Deus salutaris noster, &c. Est & alia species conuersionis, cum quis locum & habitum mutat, zelo alicuius religionis. Talis conuersio saepe fit sine contritione. Neque magnum est coram Deo peccatorem mutare locum, & non vitium; mutare vestem, & non mentem, Monstruosa res est, sub vestitu ouium, cor gerere lupinum. APOLLONIVS. Nunquid hoc contingere solet? CAESARIUS: Etiam, ecce exemplum.

CAPVT III.

De ijs qui in conuersione habitum & locum, non autem mentem mutant. **R**etulit mihi frater Godefridus monachus noster, quondam canonicus sancti Andreae in Colonia, cum essemus simul in probatione, rem dignam memoria. Asserebat sibi a quodam monacho Claraualis bene noto relatum, quendam clericum actum trutanum, quales per diuersas vagari solent prouincias, venisse ad Claramvallem, non quidem zelo ordinis, sed vt aliquid monasterio raperet sub pallio religionis. Factus itaque nouitius, cum per totum annum probationis suae insidiaretur ornamentis Ecclesiae, & propter diligentem custodiam satisfacere nequiuisset cordis sui malitiae, haec intra se cogitabat: Cum factus fuero monachus, & licuerit ministrare, sine nota ac labore ipsos calices subtraham, sicque recedam. Ecce tali intentione legit professionem, promittit obedientiam, induit cucullam. Sed pius Dominus,

Ezech. 18. qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur &

& viuat, peruersam voluntatem mirabiliter mutauit,
 & venenum in antidotum misericorditer conuertit.
 Induto enim habitu monachali, contritus & con-
 uersus adeò profecit in sancta religione, vt non mul-
 to pòst propter meritum vitæ ad dignitatem Priora-
 tus ascenderet in Claravalle, & vt iam dixi, ipso eius
 culpa alijs facta est medicina: nam postea sapius ista
 recitare solitus erat nouitijs, & plurimum in eis ædi-
 ficati sunt. APOLLONIVS: Vellem nosse, vnde ei talis
 ac tanta fuerit mutatio. CÆSARIUS: Vt estimo princi-
 paliter ex misericordia Dei; secundario ex virtute &
 benedictione monachali, vt ait quidam sanctorum
 patrum antiquorum, habitus monachi virtutem ha-
 bet baptismi. Nouerunt multi Henricum Conuersu
 de Claustro Hemmenrode, magistrum in Grangia,
 quæ vocatur Hart, qui testatus est Spiritum sanctum
 in specie columbæ super caput cuiusdam nouitij de-
 scēdisse, cū in monachum benediceretur ab abba-
 te. APOLLONIVS: Audio in isto quod lætificat, sed
 quoddam occurrit memoriæ, quod multum me ter-
 ret: quosdam intellexi venisse ad ordinem bona intē-
 tione, & adolescentes magnæ innocentia, qui proces-
 su temporis respexerunt retro, & perierunt. CÆSAR.
 Frequenter audiui talia; dicere solitus erat dominus
 Ioannes Archiepiscopus Treuerensis, vir prudens, &
 cui satis erant nota ordinis nostri secreta, rarum esse
 quod pueri, vel iuuenes ad ordinem venientes, quorū
 conscientias pondus peccati non grauat, feruentes
 sint; imò, quod miserabile est, vel in ordine tepidè &
 minùs bene viuunt, vel ab ordine prorsus recedunt:
 quia non est in eis timor accusatricis conscientia, de
 virtutibus suis præsumunt, sicque subortis tentatio-
 nibus minùs resistunt. Nosti fratrem, qui infra hunc
 mēse de Grangia vicina deceptus a muliere recessit?
 APOLLONIVS: Optimè. CÆSARIUS: De isto mihi con-
 stabat, quòd corpore virgo fuit, iuuenis disciplinatus,
 ita quòd neminem inter Cōuersos estimabam eo mè-
 liorem. APOLLONIVS: Verè Dominus, vt dicit Pro-
 pheta, terribilis in consilijs super filios hominum.

*Hier. ep.
 25. de o-
 bitu Ble-
 sille.*

Psal. 65.

DE CONVERSIONE

CÆSARIUS: Dicam tibi & aliud, quod temporibus seniorum nostrorum contigit in Claustro, matre nostra Hemmenrode, sicut illorum relatione cognoui.

CAPVT IIII.

*Resiliētes
à susce-
pto pro-
posito re-
ligionis.*

VENIT illuc quidam adolescentulus multum deuotè & humiliter petens ingressum; susceptus autem, sine querela conuersatus est. Hūc uerò venerabilis sacerdos Dauid, de cuius sanctitate mira dicuntur, specialiter amabat, & ad propositum religionis uerbis suis mellifluis frequētius animabat: cui iuuenis idem sequentias & quæque dulcia cantica de Domina nostra uersa uice recitauit, quibus sanctam illius deuotionem sapius excitauit. Eodem anno stante aquilone, à quo panditur omne malum, cœpit idem nouitius fluctuare, & quia periculosè tentaretur, sancto uiro indicare; à quo multis sermonibus confortatus, cū tentatio non cessaret, tandem de perseverantia desperatus ait: Ecce iam recedo, diutius quod patior sustinere non ualeo. Et sanctus; Expecta me, inquit, donec uadam ad ecclesiam, & orem, & promisit. Festinante uiro Dei ad oratorium, ille concito cursu rediit ad seculum, timens eius sanctis orationibus retineri. Reuersus venerabilis sacerdos ab oratione, cū non inuenisset, quem reliquerat in probatione, gemens ait: Non est omnibus datum, scilicet ut perseverent in ordine. APOLLONIVS: Stupenda sunt, quæ audio: prior, de quo supra dictum est, Clarevallis, in sua & à sua peruersitate conuertitur; adolescens iste in sua conuersione peruertitur. Quid tibi de his sentiendum uideatur, edicito. CÆSARIUS: Dico, sicut dixit sanctus; Non est omnibus datum. In illo manifesta Dei misericordia prædicatur, in isto occultum Dei iudicium formidetur. Miserebor, ait, cuius misereor; & misericordiam præstabo cui miserebor: Non enim uolentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. APOLLONIVS: Procede ergo, quia expediri uolo, quo instinctu quibusue occasionibus homines seculares conuertantur ad ordinem.

Jerem. 2.

Rom. 9.

CAPVT

Multæ sunt causæ conuersionis: quidam enim conuerti videntur sola vocatione siue inspiratione Dei: alij solo instinctu spiritus maligni, nonnulli quadam leuitate animi, plurimi etiam per ministeriũ conuertuntur aliorum, videlicet verbo exhortationis, virtute orationis, exẽplo religionis. Sũt & innumeri, quos trahit ad ordinẽ multiplex necessitas, id est infirmitas, paupertas, captiuitas, erubescẽtia alicuius culpæ, periculũ vitæ, timor vel experimentũ pœnæ gehennalis, desiderium patriæ cælestis. Talibus congruit illud Euãgelicum; Compellere intrare.

*Causæ
conuersi-
onis.*

LUC. 14.

APOLLONIVS: Licet hæc videantur probabilia, minũs tamen sufficient, nisi annexa fuerint exempla. **CÆSARIVS.** Quod quidam conuertantur sola Dei vocatione, ex hoc, quod nunc subiungam, poteris exemplo dinoscere.

Temporibus Conradi regis Romanorum, cum sanctus Bernardus prædicaret crucem in Leodio, quidam canonicus maioris ecclesiæ prostratus in oratione ante quoddam altare, vocẽ huiusmodi cælitus demissam audiuit: Exi, & audi, euangelium reuixit. Qui mox ab oratione surgens exiit, & virum sanctum crucem contra Saracenos prædicatẽ inuenit: alios quidem signabat, alios ad ordinem suscipiebat; qui compunctus, & Spiritus sancti vnctione intus instructus, crucem suscepit, non tamẽ transmarinæ illius expeditionis, sed ordinis; salubrius iudicans longam crucem imprimere menti, quàm breuem zonam ad tempus asserere vesti: legerat Saluatorem dicentem: Qui non tollit crucem suam quo-

*Sola Dei
vocatione
conuersi-*

LUC. 9.

MAT. 10.

1. Pet. 2.

ridie, & sequitur me, non est me dignus. Non dixit vno anno, vel duobus, sed quotidie. Multi post peregrinationes deteriores fiũt, & pristinis virijs ampliũs se inuoluunt; hi similes sunt canibus reuertentibus ad vomitum, & suis lotis in valutabro luti sui. **M**onachorum vita regularitẽr viuentium tota crux

est, eo quòd in singulis membris eos obedientia crucifigat. APOLLONIUS: Videris mihi præferre ordinem peregrinationi. CÆSARIUS: Non mea, sed auctoritate ecclesiæ præfertur: habet ordo Cisterciensis à Sede sibi Apostolica indultum, vt cruce signatus, vel voto cuiuslibet alterius peregrinationis obligatus, si transire voluerit ad ordinem, coram Deo, & facie Ecclesiæ, sit absolutus. Quod si istæ duæ cruces, ordinis videlicet & peregrinationis, æquè essent salubres, indifferenter fieret commutatio alterius in alterum. Monachus ordinem deserens, & crucem suscipiens, vel, quod tolerabilius est, sine præcepto & licentia ordinis, eidem peregrinationi se mancipans, non Christi peregrinus, sed Apostata iudicatur. Nouit successor Petri, cui socialiter commissæ sunt clauces regni cœlorum, multo fore salubrius intus semper dimicare contra incentiua vitiorum, quàm foris dimicare ad tempus aduersus acies Sarracenorum. Quibusdam tamen conuerti uolentibus sanctus Bernardus non consensit, sed cruce signari præcepit. APOLLON. Non me pœnitet hâc mouisse quæstionem, quia multum me delectat talem audisse solutionem. CÆSARIUS: Secutus est iam fatus clericus sanctum Bernardum cum socio suo Waltero ad Claramuallem, factique sunt ibidem ambo monachi. Côtigit per idem tempus, vt conuentus à Claravalle mittendus esset in Alna monasterium fratrum regularium, eo quòd iisdem fratres reddere se ordini consensissent; habebat autem sæpe dictus Leodiensis magnum desiderium eundi cum fratribus ad ipsum locum, sed timuit dicere patri, verens ne fortè deputeret leuitati; conuersusque ad Dominum orauit, quatenus sibi reuelaret, quid facere deberet. Et facta est vox ad eum: Pete quod vis, & fiet tibi. Tunc accedens ad Abbatem suum audacter, dixit: Pater, si esset uoluntas uestra, libenter irem cum fratribus istis: & respondit; Vade cum eis in nomine Domini. Missusque est tam ipse quàm Walterus cum nouo conuentu in Alna. Non multo pòst factus est Prior in eodem loco. Die quadam cum ei vnus monachorum

Matt. 16

chorum de confessione signum faceret, ille, eo quod Sextam Dominæ nostræ psalleret, innuit ei ut modicum expectaret; interim pulsata est Sexta; & intrauit chorum, uterque. Stante Priore in stalli suo, angelus Domini, ut postea patuit, in figura & habitu eiusdem monachi quasi facturum confessionem ad pedes Prioris se prostravit, quem cum leuare vellet, disparuit; & reuersus in se Prior, intellexit angelum fuisse monachi confiteri volentis, & confessionis repulsam sibi quodammodo improperantis. APOLLONIVS: Valde miror, quod Angelus sanctus Domini sic humiliter se pedibus hominis prosternere dignatus est. CÆSARIUS: Cum nobis a Prælati nostris negatur, quod salutem nostram impendere tenentur, maximè quod ab angelis nobis deputatis utiliter suggeritur, quasi ipsis in hoc resistitur. Angelus verò homini, tanquam cælum terræ, tanquam aurum luto, se prostravit, ut ex ipso facto, illius negligentiam exprobraret, & timore percussum, de cætero cautiorem efficeret. Hinc est quod Saluator in Euangelio dicit, Væ qui scandalizat vnum ex pusillis istis: & post pauca; Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est. Expleta hora canonica, Prior, vocato ad se monacho, dixit ei: Modò fac confessionem tuam; cui cum ille responderet: Bene expectabo domine vsque in crastinum, in hæc verba prorupit; Hodie non gustabo, nisi audiam confessionem tuam: erat enim hora prandij: & acquieuit ille. Ex illa hora Prior Deo promisit, quia nulla eum occupatio, nulla occasio, non inceptio Psalmi, neque cursus genitricis Dei Mariæ, ab audiendis confessionibus abstraheret, cum signum confessionis videret. Factus verò grandævus, cum propter corporis debilitatem ad prioratum non sufficeret, laborem Marthæ commutavit in quietem Mariæ: vouit enim Deo, ut singulis diebus psalterium ex integro decantaret, sicq; virtutibus plenus migravit ad Dominum, coniunctus cætib; sanctorum angelorum. Walterus compatriota eius, qui hæc, quæ dicta sunt, domino Henrico Abbati nostro recitavit, & ipse mihi,

Mat. 18.

Philip. 1. cū cuperet dissolui & esse cum Christo, diceretque
Psal. 41. quotidie in oratione: Quando veniam & apparebo
Isaia 33. ante faciem Dei? vox illi diuina respondit: Regem in
 decore suo videbunt oculi tui. Qui cū moreretur,
 stella lucida de clara super locum migrationis eius
 apparuit, ita vt in tota illa prouincia videretur. **APO-**
LONIVS: Satis credibile est, quod visio stellæ illius ra-
 diantis, meritum designauerit animæ egredientis.
CÆSARIVS: Rectè moueris. Hoc autem scias, quod ra-
 rissimè contingit, vt sole existente in superiori hemi-
 sphærio stella aliqua videatur: quòd verò super mo-
 rientem stella visa est, signum fuit, quòd sancta illa
 anima in magna virtutum celeritate Christo soli iu-
 stitiæ coniuncta est. **APOLLON.** Non miror si Deus
 eos, quos tam euidenter ad conuersionem vocat, tam
 excellenter in morte glorificat. **CÆSARIVS:** Dicam ti-
 bi adhuc conuersionem vnius monachi, in qua per-
 pendere poteris, quia ibi sola operata sit vocatio siue
 inspiratio Spiritus sancti.

CAPVT VII.

IN Ecclesia sanctæ Mariæ ad gradus in Colonia
 erat quidam canonicus nomine Geuardus, ætate
 adhuc floridus, & mundi vanitatibus satis deditus:
 in quadam solennitate, cū statio esset ad eandem
 ecclesiam secundum consuetudinem, affuit & domi-
 nus Euerhardus sancti Iacobi plebanus, vir iustus at-
 que religiosus, & propter suam sanctitatem omni ci-
 uitati reuerendus: qui cū venisset ante ostium
 chori, & introspexisset, contemplatus est eundem Ge-
 uardum in tonsura & habitu monachi Cisterciensis,
 inter concanonicos suos stantem, & miratus valde,
 dicebat intra se: O factus est Geuardus monachus? Et
 cū intellexisset postea visionem fuisse, hoc de illo
 in corde suo iudicauit, quod postea rei euentus pro-
 bavit. Et quia consilium diuinæ dispositionis mu-
 tari non potest, omnimodè in illo compleri necesse
 fuit, quod de eo Deus præostendit. Modico elapso
 tempore idem iuuenis, non sine multorum admira-
 tione, valedicens seculo, conuersus est in Claustro,
 factusq;

factusque nouitius in eodem cœnobio. Quod cùm cognouisset prædictus sacerdos, Hemmenrode venit, & Geuardum uisitauit, & quid de illo uiderit, omnibus nouitijs recitauit. Hæc mihi dicta sunt a nonno Frederico monacho, qui tunc præsens fuit, cùm uir sanctus ista perorauit. Idem Geuardus postea in tantum profecit, ut domino Hermannō primo uallis sancti Petri Abbati succederet, & non modicum per eum locus ipse, tam in religione quàm in possessionibus, proficeret. Quod si tibi minùs suffecerint hæc noua exempla, referam tibi etiam de uerbis sancti Bernardi testimonia satis uera. APOLLONIVS: quæ nondum legi, audire delectat.

CAPVT VIII.

CÆSARIVS.

DVM ingressus fuisset aliquando regnum Germania sanctus Bernardus Abbas, pacem reformaturus inter Lotharium regem Romanorum, & prædecessoris eius Henrici nepotes, Maguntinorum Episcopus, Albertus nomine, Clericu suum Masselinum, sic ei nomen erat, obuiam ei misit; qui cùm se missum diceret a domino suo ad seruiendum ei, paulisper eū intuitus uir Dei dixit: Alius Dominus te misit ad seruiendū sibi. Et cùm ille ad uerba sancti expauesceret, se asserēs ab Episcopo missum, respōdit beatus Bernardus: Falleris, maior Dominus misit te Christus. Tunc primū intelligens, quorsum sermonem vibraret, ait: Puras me monachum uelle fieri? absit à me, nec cogitauit, nec ascendit in cor meum. Nilominus tamen illo reuente, famulus Dei affirmabat omnino fieri debere, non quod ipse de se cogitauerit, sed quod Deus de illo disposuit. Qui in eodem conuersus itinere, ualedicens seculo, factus est monachus in Claravalle. Ecce ubi in isto uoluntas conuertendi, in quo sola operata est uoluntas Spiritus sancti? APOLLONIVS: Placet quod dicis, sed dic quæso exemplum de hoc, quod quidam è conuerso conuertantur, solo instinctu spiritus maligni. CÆSARIVS: exemplum præstò est.

CAPVT

*Solo in-
sanctu
demonis
conuersi.
Vita S.
Bernardi
l. 1. c. 13.*

LEGITVR in vita iam dicti patris, tempore quodam venisse ad Clarauallē magistrum Stephanum de vitreio, virum magnæ scientiæ, vt putabatur, gratia conuersionis, de cuius aduentu cum tota vallis exultaret, personam tanti viri considerans, beatus Bernardus in hæc verba prorupit: Diabolus eū adduxit; solus venit, solus reuerteretur. Ad hoc enim venerat, vt quosdam nouitios, quos in literatura ipse informauerat, ad sæculum reduceret. Ne sanctus pater scandalizaret pusillanimes, hominē recepit, quem non perseueraturum sciebat, vt nouitius fieret confensit. At spiritus malignus, cum toto illo anno per os sui mancipij in aure nouitiorum sibilaret, nec proficeret, quem ad illorum ruinam adduxerat, solum, secundum prophetiam viri Dei, cum multa confusione reduxit. Audi & aliud exemplum de vicino.

CAPVT X.

VENERVNT ad nos duo sacerdotes girouagi, ingressum petentes, de quorum perseuerantia cum penè nulla esset nobis spes, negatum est eis quod postulabant. Vno discedente, alter, cui nomen erat Gosuinus, importunitate sua vt recipere- tur obtinuit, qui vix per sex hebdomadas in probatione stetit. Et nocte quadam infra matutinas, mandatis eius qui eum adduxerat obediens, cum furto recessit. APOLLONIVS: Fortè simplici intentione venit. CÆSARIVS: Nequaquam: cum adhuc cum socio suo esset in hospitio, & paterentur difficultatem in recipiendo, dicebat alter ad alterum; Sine, licet modò nobis sint graues, tamen eos decipiemus. Hoc quidam Conuersionum nostrorum illis ignorantibus audiuit. Nonnullos conuerti ex quadam leuitate animi, sæpius expertus sum.

CAPVT XI.

*Leuita-
tes animi
conuersi.*

VENIT ad nos adolescens quidam canonicus in Colonia, magis, vt postea rei exitus probauit, ex quadam leuitate mentis, quam deuotione conuersionis, qui suum nobis aperiens propositum,

tum, iuuenibus nostris maximè, non paruum fecit gaudiū. Dominus Geuardus Abbas noster intelligens solam in causa esse leuitatem, eo quòd delusisset vestimenta sua, sola quippe tunica indutus venit, cum tamen satis rogaretur suscipere iuuenem, non consensit: qui mox eadem via, qua venerat, redijt, nec aliquando postea alicuius conuersionis mentionem fecit.

CAPVT XII.

ALIVS quidam adolescens bene natus, & diuitum filius, ad nos parentibus ignorantibus venit, & vt reciperetur facillè obtinuit; nolo enim nomina tam huius quam supradicti exprimere, sperans adhuc eos reuersuros, ne fortè ex hoc patiantur confusionem. Factus itaque nouitijs, vix tribus vel quinque diebus elapsis, venerunt amici eius dolentes, & vt reuerteretur ad seculum, plurimum verbis exhortantes. Nouerant eum quandam summam pecunia perdidisse, nescio quo ludo, & magis ex dolore quam deuotione conuersum: & cum non proficerent, suaserunt vt debita sua solueret, & statim rediret: sicque, non vi sed dolo ab amicis extractus, non est reuersus. Et cum solenne votum fecisset inter manus domini Abbatis, & propter hoc coram clero ab eo tractus fuisset in causam, per litteras Legati, alijsque modis, quibus potuit, se defendit, asserens se conuersum ex quadam leuitate, & turbatione animi; quod si verum non esset, exemplum domini Henrici Abbatis nostri imitatus fuisset. APOLLONIVS: Hoc quid sit audire delectat.

CAPVT XIII.

CÆSARIVS.

IN Ecclesia Bonnensi idem Henricus canonicus fuit, plures habens redditus; inspirante Deo, fallax seculum occultè deseruit, & desiderio ordinis Cisterciensis accensus, ad domum nostram conuersionis gratia venit. Cum adhuc esset in hospicio, duo milites fratres eius fugam eius intelligentes, & sicut homines secu-

secu-

seculares, carnalia spiritualibus & temporalia æternis præponentes, vnde gaudere debuérant, turbati sunt: & concito gradu venientes, præmiserunt puerum, qui ei quasi ex parte matris loqueretur, vt tali occasione à conuentu abstraheretur: quem cum in locum insidiarum idem puer duxisset, accurrentes milites, vi equo iniectum, nolentem & reluctantem, cum dolore totius conuentus, reduxerunt: nondum enim habitum induerat. Per aliquod tempus cum eis commoratus, cum iam securi essent de eo, iterum fugit, induitoque habitu, spem totius reuersionis eius exclusit. Non iste fecit sicut duo superiores, quia non leuitatis vitium, sed virtus constantiæ in conuersione fuit. Hoc exemplum, & alia quædam, quæ hîc ædificationis causa scripturus sum, in homilijs moralibus de infantia Saluatoris posuisse me memini. **APOLLONIVS:** Puto graue esse peccatum, nouitium redire ad seculum. **CÆSARIUS:** Quanta sit culpa, facile perpenditur ex pœna.

CAPVT XIII.

*Redeunt
ex reli-
gione ad
seculum
pauit.*

Priusquam venirem ad ordinem, in ecclesia sanctæ Mariæ ad gradus in Colonia canonicus quidam fuit, qui valedicens seculo, religionis habitum in Hemmenrode suscepit. Nomen iuueni Leonius, & erat mihi bene notus. Habebat hic fratres milites in seculo satis potentes, qui cognita eius conuersione, turbati sunt, venientesque ad Claustrum, multis verbis suaserunt, vt rediret ad seculum, ordinis austeritatem ei proponentes: & quia obligatus erat debitis, aiebant hoc rationabile vt rediret, debita solueret, sicque reuertens sine querela Domino seruiret; & promiserunt quia eum reducerent: Quorum verbis miser seductus, exire consensit, inimici laqueos non obseruans. Quod videns Hermânus Abbas ingemuit, & cum multo cordis dolore militibus dixit: Hodie fratrem vestrum ejicientes de paradiso, deponitis in inferno. Reuersus ad præbendam suam, deterior factus est quàm prius, magis operam dans explendis vitijs, quàm soluendis debitis. Post annos aliquot gra-

uites

niter infirmatus, iusto Dei iudicio ex nimietate infirmitatis in furorem versus est; quem cum sui monerēt de confessione, & de sacra communione, verba salutis non intendit; sed quasdam mulierculas, cum quibus sanus peccauerat, propriis nominibus crebrius vocitavit: scissis autem catulis carnes illorum calidas, quasi pro remedio, capiti eius nudo imposuerunt, sed nihil ei profuerunt. Non enim poterant carnes rabidæ sedare pœnam apostasiæ. Audi & aliud exemplum de alio nouitio.

CAPVT XV.

MILES quidam Benneco nomine, de villa Palmirdorp oriundus, mecum in probatione nouititū fuit, vir quidem ætate grandæuus, sed circa propositum religionis minū deuotus, multis modis tentatus, & in tentatione victus, cum non acquiesceret consilio fratrum, sicut canis ad vomitū, sic miser reuersus est ad seculum. Secunda vice id actirans, præuentus infirmitate, in domo propria, in habitu seculari, diem clausit extremum, nullum pœnitentiæ demonstrans indicium. Qui cum moreretur, tantus fuit circa domum flatus ventorum, tanta super tectum multitudo coruorum, vt excepta vna vetula, omnes de domo territi fugerent, & morientem deferrent. Ecce quali morte moriuntur, qui a Deo recedunt. APOLLONIVS: Puto quia flatus ille ventorum, & turba crocitantium coruorum, euidentis fuerit signum præsentia demoniorum. CÆSARIVS: Planè ita est; ait enim Saluator: Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Miles iste, quia per Apostasiam retro respexit, de culpa non pœnitendo, ministris gehennæ gaudium fecit. APOLLONIVS: Si tanta est culpa nouitio redire ad seculum, quid est quod sanctus Benedictus præcepit, vt perlecta regula nouitio in hæc verba dicatur: Ecce lex sub qua militare vis; si potes obseruare, ingredere; si non potes, liber discede? CÆSARIVS: Mauult sanctus pater inter duo mala nouitium discedere tempore probationis, quam iam monachum post diem

Luca 9.

diem professionis, vnde eum liberum vocat à loco, nō à voto: vt enim taceam de his, qui iam habitum religionis induerunt, qui semel ac secundo in facie capituli stabilitatem suam promiserunt: secularibus personis, quæ solo verbo votum fecerūt inter manus Abbatibus, nequaquam licitum est vitam secularem sectari, vel matrimonio ligari. Circa nouitium, in necessitate dominus Papa dispensat, vt ad ordinem transeat mitiorem: sed non permittit, vt ad vitam redeat secularem. Ex his quæ dicta sunt dinoscere poteris, quosdam conuerri sola vocatione Dei, alios solo instinctu spiritus maligni, nōnullos quadā leuitate animi. Quod autem quidam conuertantur per ministerium aliorum, certum est; quia sicut olim in tabernaculo Dei, cortina traxit cortinam, ita hodie in ecclesia Dei, frater trahit fratrem, & hoc tribus modis, sermone videlicet, oratione, exemplo religionis: *Eccles. 4.* Ecce funiculus triplex, qui difficile rumpitur. *APOLLONIVS:* de his exempla requiro.

CAPVT XVI.

CÆSARIVS.

*Aliorum
sermone
conuersi.*

IN Claraualle ante hos vndecim ānos monachus quidam Henricus nomine defunctus est, vir grandæuus & sanctus; corpore quidem contractus & concontractus, sed corde multum diffusus ac dilatatus. Multas hic habebat à Deo consolationes, plurimas reuelationes, spiritu pollēs prophetiæ, nullius expert spiritualis gratiæ. Venerabilem hunc virum tempore generalis capituli Abbates frequentabant, quos plurimum suis sermonibus ædificabat. Huic familiares erat dominus Geuardus Abbas noster, cui inter cætera narrauit totū ordinem conuersionis suæ. Cū sanctus Bernardus prædicaret crucem in Diocæsi Constantiensi, contigit eundem Henricum interesse sermoni, qui cū esset homo diues & potens, multa habens castra, & cum diuitijs infinita crimina, sermone viri Dei compunctus, ait ad ipsum: Domine, si me nō terreret illa consuetudo, quam intellexi esse in ordine vestro, scilicet quod veniētes ad vos indifferēter ad

ad

ad diuersas emittitis regiones, ego me vobis redderem in continenti. Cui vir sanctus respondit; Ego sub conditione te non recipiam, sed hoc tibi promitto, quia si in Claraualle monachus fueris, ibi morieris. Audito hoc verbo, mox se reddidit, factusque est interpretis Abbatis, eo quod in vtraque lingua, Gallicana videlicet & Teuthonica, multum foret expeditus. Videns hoc quidam balistarius seruus eius, homo crudelis & pronus ad fundendum sanguinem, nimis de domini conuersione turbatus, telum balistæ imposuit, ut sanctum Abbatem feriret, statimque ab angelo Domini percussus, retrorsum cecidit, & expirauit. De cuius tam repentina morte Henricus territus, & maxime de perditione animæ contristatus, sciens Abbatis sanctitatem, & in signis potentiam, cecidit ad pedes eius, humiliter cum multa instantia supplicans, quatenus miserum de faucibus inferni suscitando liberaret. Compassus vir beatus tam vnius dolori, quam alterius perditioni, flexis genibus Deum cum lacrymis exorauit, & mortuum celerius suscitauit. Qui suscitatus, ad suscitantis pedes corruit, & ut se in Conuersum suscipere, cum multis suspiriis petiuit: cui vir sanctus respondit: Scio quod naturaliter proteruus sis ac distortus, nec expedit ut sis inter religiosos; sed volo ut crucem suscipias, mare transeas, ut cum Saracenis configendo citius finiaris. Et fecit sic, crucem suscepit, mare transiit, cum inimicis crucis dimicauit, & in conflictu necatus ad Deum migravit. Eodem tempore mulier quædam paralytica clamauit post hominem Dei, sanitatem ab eo postulans; & cum sequi non valeret, iam enim præcesserat, misertus illius Henricus, leuauit eam in equum suum, quam sancto præsentans, benedictione percepta deposuit, quæ sana facta stetit, & propriis pedibus gaudens ad propria remeauit. Hæc ab ore domini Geuardi audiui. Iste est Henricus, qui tempore quodam ab eodem sancto patre in partes remotiores missus, glacie sub pedibus eius fracta, longius sub vnda tractus, mirabiliter est illius benedictione reductus. Ecce iste sermone con-

B

uersus

uersus est. Sed quid quero exempla de remoto, cū hoc quod de alijs recito, impletum gaudeam in meipso?

CAPVT XVII.

EO tempore quo rex Philippus primò vastauit diœcesim Coloniensem, contigit me cum domino Geuardo Abbate, de monte sanctę Walburgis ire Coloniam: & cū me in via cum multa instantia hortaretur ad conuersionem, nec proficeret, retulit mihi uisionem illam gloriosam Clarauallis, in qua legitur, quòd quodam tempore messis, cū conuentus in valle meteret, beata Dei genitrix uirgo Maria, & sancta Anna mater eius, ac sancta Maria Magdalena, de monte ueniētes, quodam viro sancto, qui stabat ex aduerso, aspiciente, in vallem eandem cum magna claritate descenderunt, monachorum sudores terferunt, stibellis manicarum suarum uerum admo- uerunt, & reliqua quę ibidem posita sunt. Sermone huius uisionis in tantum motus fui, ut Abbati promitterem, me non uenturum nisi ad eius domum gratia cōuersionis; si tamen Deus mihi inspiraret uoluntatem. Afflictus tunc fueram uoto peregrinationis ad sanctam Mariam Rupis Saluatoris, quę maximè me resinuit: quia per menses tres expleta, nullo amicorum meorum sciēte, sola Dei misericordia praueniente & promouente, ad vallem sancti Petri ueni, & quod sermone conceperam, nouitius factus, opere ostendi. Simile penè contigit fratri Gerlaco de Dingemona- cho nostro. **APOLLONIVS:** Non erit inutile his qui adhuc in sæculo sunt, exempli gratia talia au- dire.

CAPVT XVIII.

CÆSARIVS.

ANTE hos tres annos dominus Henricus, qui nunc est Abbas noster, dum vice Abbatis de Claraualle uisitare in Frisia, contigit eum hospitari in castro cuiusdā militis nomine Suederi. A quo cū multū deuotè susceptus esset, ut ei consue- tudinis est, recitauit ibi quędā mirifica, quę in ordine nostro cōtigerunt; & cū adesset predictus Gerlaco, filius

filius fratris eius militis, canonicus maioris ecclesie in Traiecto, sicut terra bona, semen verbi in agro cordis sui suscepit, & non multo post, fructum ex eo centuplum fecit. Qui, sicut mihi postea in probatione retulit, ex illa hora propter conuersionem cepit fluctuare, & qualiter conceptum ardorem extingueret, diligentius cogitare. Nacta igitur occasione, ne notaretur, quasi ad studium Parisios perrexit; vbi cum modicum fecisset tempus, ad nos diuertit, factusque nouitius, ad spirituale studium se conuertit. Ex his duobus exemplis patet, quosdam sermone conuerti, vt impleatur illud Apoc. *Qui audit, dicat; Veni: qui audit* *Apoc. 22* vocem Domini se vocantis, per internam inspirationem, iustum est, vt & alios vocare studeat per sermonis exhortationem. APOLLONIVS: Fateor mihi ista sufficere de sermone: nunc procedas obsecro de oratione. CAESARIVS: Sicut multos conuertit exhortatio sermonis, ita plurimos ad ordinem trahit virtus orationis. Vnde Apostolus Iacobus dicit: *Orate pro inuicem, vt saluemini: Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Cuius efficaciam per exempla subiecta plenius agnoscetes.* *Iacob. 5.*

CAPVT XIX.

ACCIDIT tempore quodam, vt Hericus germanus regis Francie veniret in Claramvallem, locuturus beato Bernardo super quodam seculari negotio; totum etiam conuentum visitans, illius sermone orationibus commendauit: cui venerabilis Abbas inter cetera vite salutaris monita respondit; Confido in Domino, te non moriturum in eo, in quo nunc es statu, sed velociter experimento probabis, quantum tibi istorum profit oratio, quos experisti. Quod eodem die probatum est, non sine multorum admiratione, de tanti iuuenis exultantes conuersione: sui eum lugebant, & tanquam mortuum cernerent, ita inconsolabiliter eiulabant. APOLLONIVS: Non miror, si citò perit conuerti, qui se habilem exhibuerat conuersione. CAESARIVS: Quod si illius conuersionem magis ascribis eius meritis, quam orationibus

*Conuersi
per alio-
rum ora-
tiones.*

B 2

iustorum.

iustorum, audi quid post hæc actum sit. Cùm socij ac tota familia Henricum, vt iam dixi, deplangerēt, Andreas quidam parisiensis, ex nimia impatientia doloris, quasi in furorem versus, dominum suum ebrium, insanum, mentisque impotem vociferabatur, neque conuitijs neque blasphemijs parcens. Et cùm Henricus virum sanctum deprecaretur, vt pro illius conuersione operam daret, respōdit: Ne sis pro illo sollicitus, anima eius modò in amaritudine est, tuus est ille. Et cùm repeteret audiente Andrea hoc verbum, ille sanctam religionem plurimum abhorrens, talia in corde suo tacitus voluebat, sicut postea confessus est: In hoc te nuntio falsum esse prophetam, de hoc enim certus sum, quod locutus es verbum, & non fiet. Hoc tibi coram Rege, & principibus, in celebri conuentu improperabo, vt falsitas tua omnibus innotescat. Et cùm altera die recederet, mala omnia monasterio imprecans, & vallem funditus subruui desiderans, in ipsa nocte victus, & quasi vinctus, trahente se gratia, & vim faciente spiritu Dei, vix diem expectare potuit, & ad monasterium reuertens, cunctis mirantibus, alterum se exhibendo Saulum, beato viro se reddidit. Vbi quæso in isto fuit conuertendi voluntas, siue conuersionisabilitas? Ecce Andreas iste, quantum in ipso fuit, à gratia se auertit: sed virtus orationis sanctorum, aduersum potenter conuertit. APOLLONIVS: Mira sunt hæc & stupenda, & vt considero, iustorum oratio præcipuè peccatoribus est appendenda.

Att. 9.

CAPVT XX.

CÆSARIVS.

IN domo nostra quidam monachus est, qui ad ordinem veniens, germanum suum, quem vnicum habuit, adhuc conuersioni, propter ætatem infinisabilem, in seculo reliquit. Timens eum seculi impedimentis irretiri, eiusque per hoc conuersionem impediri, quotidie Dominum orauit, maximè tamen beatam eius genitricem, vt illius suis precibus acceleratè

ratè

zare dignaretur conuersionem, cuius in seculo periculosa esse considerauit habitationem: nouerat pueros à suo proposito facile posse auerti, Attendens pius Dominus, pium monachi circa germanum studium, cordi Abbatis immisit, vt puerum suscipere, quem infra annos, sine officij sui periculo, suscipere non potuit. Ea nocte qua habitum induit, quidam ex sacerdotibus huiusmodi visionem de illo vidit, Videbatur ei quòd matrona pulcherrima ante ostiũ monasterij staret, & puerum pulchrum in brachijs teneret, a quo interrogata cuius esset puer ille, respondit: Filius illius monachi est, fratrem eius nomine designans, simulque nomen nouitij intrantis exprimens: & sicut ipse intellexit, qui hanc visionem vidit, ipsa matrona pulcherrima, beata Dei genitrix fuit. Secundum Apostolum; Qui alium verbo vel exemplo ad bene viuendum informat, hunc profectò tanquam proprium filium Christo generat. Quod autem eundem nouitium venerabilis virgo Maria ad ostium monasterij, quasi mater filium, dignata est presentare, dedit patenter intelligere, eius conuersionem predictum monachum suis orationibus per eius magna merita obtinuisse. APOLLONIVS: Satis ex his cognosco virtutem orationis, superest vt cognoscam & virtutem, quæ est in exemplo religionis. CÆSARIVS: Hoc scias, quia multi quotidie sine exhortatione sermonis, nullis specialibus adiuti orationibus, per sola exempla religionis ad ordinem trahuntur, & per quædam signa deuotionis, disciplinæ, vel sanctitatis, quæ vident, conuertuntur.

1. Cor. 4.
 & ad
 Philem.

CAPVT XXI.

FRATER Theodoricus monachus noster, cum adhuc adolescens esset in seculo, sacerdotè quendam cognatum suum iam nouitium visitare venisset; sed non vt conuerteretur venit. Contigit interim fratrem mortuum sepeliri, quo sepulto, cum conuentus dicta Antiphona, Clementissime Domine, circa sepulchrum hinc inde cum multa humilitate, veniam peteret, diceretq;: Domine miserere super peccatore;

B 3

ita

ita est compunctus, ita ad conuersionem est accensus, ut qui prius a Domino Geuardo Abbate admonitus, conuerti noluerat, ab illa hora ut susciperetur, vix multis precibus obtineret. Talem modum suae conuersionis sapius mihi recitauit tempore suae probationis. Recitauit mihi & frater Bernardus monachus noster in Vilario monasterio, ad visionem similis veniae primùm voluntatem conuertendi se concepisse. APOLLONIVS: Miror quòd res tam modica tam magnum salutem operatur in anima. CAESARIUS: Quid de hoc miraris? Quantum ad massam, multum modica est pillula, sed quantum ad efficaciam, virtus illius est maxima; omnes corporis venas percurrit, humores soluit & ejicit, infirmum ad sanitatem conuertit. Si tanta virtus consistit in perceptione vnus corporalis pillulae, quare mirari debes maiorem esse, & ideo maiorem, quia spiritualem, in visione vnus veniae? Audi & aliud.

CAPVT XXII.

NOBILIS adolescens dominus Adolphus, nunc Episcopus Osnaburgensis, canonicus fuerat maioris ecclesiae in Colonia; hic cum tempore quodam ad Campum, domum ordinis nostrum venisset, & post missam ad orationem in oratorio staret, vidit quomodo monachi, tam senes quam iuuenes, ad vniuersa currentes altaria, ad disciplinas suscipiendas nudabant dorsa sua, humiliter confitentes peccata sua: quae visio, sicut mihi quidam eius familiaris narrauit, tantum boni operata est in corde adolescentis, ut abire non posset, sed seculi pompam contemnens, & totum se ad Deum conuertens, ibidem manens, sacrum religionis habitum susciperet: in quo tantum profecit, ut non multo tempore post, tum propter nobilitatem tum propter religiositatem, in praedicta ecclesia apicem conscenderet episcopalem.

CAPVT XXIII.

NOSTRI Henricum camerarium nostrum, huius conuersio talis fuit: Cum esset clericus, & maioris ecclesiae in Treueri canonicus, atque multis alijs

alijs ecclesiasticis stipendijs honoratus vel oneratus, tempore quodam infirmatus est: spe igitur recuperandæ sanitatis, accepta secum pecunia, Coloniam descendere nauigio proposuit, vt & phycos, quorum illic copia est, consuleret, & ex ipsa aëris mutatione aliquod remedium perciperet. Veniensque contra monasterium nostrum, loci nomen requisit & agnouit, dicensque se velle hospitari in monasterio, pueros suos ad Abbatem pro equis, quibus ascenderet, præmisit, & accepit. Eadem nocte nescio quid viderit, vel quo instinctu conuersus fuerit, manè familiam suam sistentem cum naue remisit, & habitum regulariter induens nobiscum permansit.

CAPVT XXIIII.

FRATER Gerlacus sacerdos & monachus noster, propter signa vnius deuotionis, quam in quodam monacho nostro vidit, sicut mihi cōfessus est, primum conuersionis amorem concepit. Die quadam cum monachus ille, quem bene nosti, missam in eius parœcia celebraret, tantam secundum consuetudinem habebat gratiam lacrymarum, vt Gerlacus, qui propter ministerium ex latere stabat, eandem considerans gratiam, admirans Dominum glorificaret. Ex illa hora ita cœpit ordinem diligere, vt nō quiesceret, donec vnus ex ordinis personis fieret. Multa tibi adhuc possem dicere de his, qui exemplo aliorum conuersi sunt, sed breuitati studendum est. **APOLLONIVS:** Ex his que iam audiui, certum est alios conuerti per sermonem exhortationis, alios per virtutem orationis, nonnullos solo exemplo religionis. **CÆSARIVS:** Dictum est superius, adhuc alias esse causas multiplices, quæ multis occasiones sunt conuersionis, scilicet infirmitatem, paupertatem, captiuitatem, notam alicuius infamiæ, periculum præsentis vitæ, timorem siue visionem gehennalis pœnæ, solum desiderium cœlestis patriæ. **APOLLONIVS:** De his precor vt exempla subiungas. **CÆSARIVS:** Quod quosdam compellat infirmitas conuerti, quotidie videmus.

*Infirmi-
tate com-
puli ai
conuer-
sionem.*

ANTE hoc triennium miles quidam Lodouicus nomine, de castro Are, in acutis laborabat, & vocatus est Dominus Abbas, vt infirmum visitaret. Inardescente infirmitate, cum miles idem iam omnino esset desperatus, monitus est ab Abbate, vt se ordini redderet, & votum conuersionis, vt mos est, verbis exprimeret; qui consilio acquiescens, mox vt ex consensu vxoris inter manus Abbatis se reddidisset, facies eius cepit immutari, & quodammodo alterari, ita vt pallor verteretur in candorem, & color liuidus proficeret in ruborem, cunctis qui aderant stupentibus, & Dei donum in moribundo mirantibus. Et vt pius Dominus adhuc manifestius ostenderet, quia propter votum ordinis infirmum distulisset, cepit idem miles sine sudore, sine sanguine, sine sternutatione, contra infirmitatis naturam, conualescere. Qui non ingratus beneficijs diuinis, deportari se fecit ad monasterium nostrum, in quo factus nouitius & monachus, non multo post migravit ad Dominum. APOLLON. Sicut ex verbis tuis colligo, opinio tua est, infirmum per penitentiam & orationes dies suos posse prolongare.

CAPVT XXVI.

CÆSARIVS.

NON hoc dico, quia non credo quempiam posse terminum sibi à Deo constitutum extendere, sed mortem quandoque eminentem euadere. Quod si verum non esset, ecclesia superflue pro infirmis oraret. Cum oratio sancta mortuos suscitaret ad vitam, cur non, quod minus est, morituris obtineat sanitatem? Ezechiae penitenti & flenti per *Isaia 38.* Isaiam à Domino dicitur: Audiui orationem tuam, & *Haymo in* vidi lacrymas tuas: ecce ego adjiciam super dies tuos *cap. 38.* quindecim annos. Super quem locum *Haymo* sic dicit: Sciendum verò, quod sicut protoplasto quasi sub conditione datum est, vt immortalis esset, si diuinæ iussioni obediret; ita in prædestinatione Dei hi quoque anni dati sunt illi, si innocenter viuens, minime superbiret: qui verò propter superbiam subtracti sunt,

Sunt, propter humilitatē iterum restituti sunt. APOLLON. Vellem mihi ista, quia profunda sunt ex scripturarum testimoniis apertius probari, quia nodus diuine prædestinationis multis via fui erroris. CÆSARIUS: Nodus diuinæ prædestinationis mihi prorsus insolubilis est; Quis enim nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? attamē quæ superius dicta sunt, scripturarum autoritate referantur. Sanctus Iob de hominis mutabilitate loquens, dicit Deo; Constitui sti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Ecce in hoc loco habes, homini terminum viuendi à Deo constitutum, & quòd idem terminus intransgressibilis sit. Quòd verò eundem terminum quandoque quis malè viuendo possit præanticipare, testis est Psalmista, qui dicit: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Si non cõceditur eis dies, quibus viuere poterāt, dimidiare, certum est illos longè infra terminum, constitutum deficere. Similiter boni bene viuendo quandoque merentur terminum suum præuenire, sicut de vno bono in omnium bonorum persona dicitur; Raptus est, ne malitia mutaret intellectum illius, & ne fictio deciperet animam illius. Desinant ergo homines stulti stulta dicere, stultè credere, quia hodie pauci sunt principes, pauciq; nobiles, qui dies suos impleāt, & ad ætatem senilem perueniāt. Quare hoc? nimirum quia pauperes deprædantur, & pauperum lacrymis ante tēpus suffocantur. Vis ne audire exemplū de quodam tyranno, qui quia dies suos curtare peccado non credidit, liberius peccauit? APOLLON. Volo & desidero.

CAPVT XXVII.

CÆSARIUS.

EX relatione cuiusdam viri religiosi cognoui, Lodouicum Lantgrauū, patrem Hermanni Lantgrauij, qui ante hos duos annos defunctus est, in errorem periculosum, non solūm propriæ animæ, sed & subditorum substantiæ decidisse: qui cū esset prædo ac tyrannus maximus, duras & plurimas in sibi cõmissum populum faciens exactiones, multas ecclesiarum sibi vsurpans possessiones, & propter hoc, aliaque

B 5

plurima

plurima mala, à viris religiosis corripere, qui ei proponerent in confessione penam malorum, & gloriam electorum, verbum miserabile respondit: Si predestinatus sum, inquit, nulla peccata poterunt mihi regnum cœlorum auferre; si præscitus, nulla bona mihi illud valebunt conferre. Et, sicut mihi dicere solitus erat nonnus Conradus senex monachus noster, de Thuringiæ partibus oriundus, versiculum illum Psalmistæ; Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum, loco prouerbij ad suam excusationem arguentibus se proponebat: erat siquidem literatus, & ob hoc amplius induratus. Et cum ei dicerent viri timorati; Domine parcite animæ vestræ, desistite peccare, ne Deus prouocatus, peccatorem in peccatis occidat, iterum respondit: Cum venerit dies mortis meæ, moriar, non illum potero bene viuendo extendere, neque malè viuendo præuenire. Volens illum pius Dominus à tanto errore misericorditer reuocare, & reducere ad mentem, infirmitate periculosa cœpit eum flagellare. Vocatus est medicus eius, vir bonus & discretus, & non solum in physica, sed etiam in Theologia non mediocriter literatus: cui Princeps dixit: Vt vides infirmus sum valde, adhibe curam vt possim conualescere. Memor medicus illius erroris, respondit: Domine, si venit dies mortis vestre, non vos poterit cura mea morti subtrahere; si verò moriturus non estis de infirmitate ista, superflua erit medicina mea. Et ille: Quomodo sic respondes? si mihi non fuerit adhibita cura diligentia, & diæta proposita, potero tam à me ipso quàm ab alijs imperitis negligi, & ante tempus mori. Audito hoc verbo physicus multum hilaris effectus, data occasione respondit: Domine si creditis vitam vestram posse pro telari virtute medicinæ, quare hoc credere renuitis de penitentia, & operibus iustitiæ, quæ sunt antidota anime? sine his anima moritur, sine his ad sanitatem, quæ est in futura vita, nemo peruenit. Consideras Latragius pōdus verborum, & quòd rationabiliter perorasset, dixit ei: De cæterò medicus esto animæ meæ, quia
per

Psal. 113

per tuam linguam medicinalem Deus liberavit me à maximo errore. APOLLONIVS: Nunquid bene postea vixit Princeps iste? CÆSARIVS: Minimè, promisit verbis, quod non implevit factis: qualis eius finis fuerit, cum quanta sarcina peccatorum obierit, pœna tormentorum illius in sequentibus te docebit. Reuertamur igitur ad præcedentia, quia longam hanc euagationem fecit interrogatio tua.

CAPVT XXVIII.

SICVT multos trahit ad ordinem medicina infirmitatis, ita plurimos intrare compellit caminus paupertatis. Sæpe vidimus, & quotidie videmus, personas aliquando in seculo diuites & honestas, vt sunt milites & ciues, cogente inopia venire ad ordinem, magis ex necessitate volentes diuiti Deo seruire, quam inter cognatos & notos egestatis confusionem sustinere. Cũ quidã vir honestus exponeret mihi conuersionis suæ ordinem, adiecit: Certè si in rebus meis habuissem prosperitatẽ, nõquam venissem ad ordinẽ. Noui quosdam, qui patribus siue fratribus conuertentibus, cõuerti renuerunt, & cũ consumpsissent omnia sibi dimissa, tunc primũ venerunt, necessitatem pallio deuotionis palliãtes, vel potiùs de ipsa necessitate virtutem facientes. APOLLONIVS: Non est necesse de talibus exẽpla quærere, cũ videamus tali occasione plures maximè conuersos ad ordinem venire: sed beati sunt illi, qui diuitias habuerunt, & pro Christo illas contempserunt. CÆSARIVS: Non ideo beati, quia diuitiarum possessores, sed ideo beati, quia diuitiarum contẽptores. Plus placuerunt Deo duo minuta viduę, quam multæ diuitum eleemosynæ. Scias etiam quosdam conuerti propter erubescẽtiam alicuius culpe, siue notam qualiscunque infamiæ.

CAPVT XXIX.

IVVENTIS quidam in domo nostra nouitius fuit, quẽ occasio huiusmodi ad ordinem traxit: Fuerat siquidẽ canonicus cuiusdã ecclesiæ in Colonia, qui cum fecisset Domino, clerico honesto, cuius tunc tẽporis commẽsalis erat, furtum, licet paruũ, & à seruis illius

Paupertate impulso.

Marc. 12

Nota infamia.

illius deprehensus fuisset, in tantum erubuit, ut de seculo fugiens, monasterium nostrum peteret, atque nouitius fieret. Maluit Deo seruire, quam tantam confusionem inter suos confratres sustinere. Ego eodem tempore in eadem ecclesia positus, causam conuersionis eius, ut iam dictum est, intellexi, & quia stabilis non esset talis conuersio, satis timui.

CAPVT XXX.

ALIVS quidam adolescens sanctimonialē quandam imprægnauerat, & confusione urgente, simulque timore, eo quòd femina nobilis foret, conuersus est in ordine nostro: & quam diabolus ei præparauerat in ruinam, per occasionem facta est illi in salutem. Iuvene supra dicto, iusto Dei iudicio, ordinem deserente, iste adhuc perseuerat, Dei se misericordia conseruante. APOLLON. Ut video, non est uolentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. CÆSARIUS: Ita est. Quòd quidam etiam conuertantur ob periculum vitæ temporalis, hoc exemplo doceberis.

Rom. 9.

CAPVT XXXI.

Periculū
vitæ.

EO tempore, quo Rex Otto profectus est Romā coronari in Imperatorem, imperium supra Mosellam fratri suo Henrico Palatino regendum commisit: hic nobilem quēdam virum prædonem per iudicium capitali sentētia damnauit: aduenit Daniël Abbas Sconauix, suisque precibus apud Palatinum obtinuit, ut ei liceret viuere, & Deo pro peccatis suis in ordine Cisterciensi satisfacere. Sic homo pro suis sceleribus morti addictus, per gratiam conuersionis euasit sententiam damnationis. Frequēter huic similia audiui, scilicet ut homines flagitiosi pro suis criminibus variis suppliciis deputati, beneficio ordinis sint libertati. APOLLONIVS: Licet hæc videantur minima, non tamen sunt parui pendenda, eo quòd sint ædificatoria. CÆSARIUS: Quibus hæc videbuntur minima, audiant de his, quos timor pœnæ gehennalis conuertit, magna atque terribilia.

CAPVT

ANTI hos annos vigintiquatuor, Abbas quidam Morimundis fuit, quem talis necessitas ad ordinem traxit: quæ de illo dicturus sum, ex relatione domini Hermanni Abbatis loci sanctæ Mariæ cognoui, qui eundem Abbatem vidit, loquentem audiuit, atque gestus illius diligentius, utpote qui mortuus fuerat, & reuixit, considerauit. Cùm esset iuuenis cum cæteris scholaribus studebat Parisiis; qui cùm esset duri ingenii, labilisque memoriæ, ita ut penè nihil posset capere vel retinere, ab omnibus irridebatur, ab omnibus idiota iudicabatur; vnde cepit turbari, multisque doloribus cor eius affligi. Contigit vt die quadam infirmaretur, & ecce Satan affuit, qui diceret ei: Vis mihi facere homagium, & ego tibi dabo scientiam omnium literarum? Audiens hæc iuuenis, expauit, & diabolo talia suggerenti respondit: Redi post me Satanas, quia nunquam eris dominus meus, neque ego homo tuus; & cùm ei nõ acquiesceret, manum illius quasi violenter aperuit, lapidemque imponens dixit: Quamdiu cõclusum tenueris lapidẽ istum in manu tua, scies omnia. Recedente inimico, iuuenis surrexit, scholas intrauit, quæstiones proposuit, omnesque disputando superauit. Mirati sunt omnes, vnde idiotæ tanta facundia, nouitas tam inusitata ille verò negotium celatum habuit, nec alicui hominũ causam tantæ scientiæ exponere voluit. Non multo post infirmari cepit vsque ad mortem, votatus est sacerdos, qui eius audiret confessionem, cui etiam inter cætera cõfessus est, quomodo a diabolo recepisset lapidem, & cum lapide scientiam. Respondit sacerdos: Projice miser artem diaboli, ne expers fias scientiæ Dei; territus ille, lapidem, quem adhuc manu tenebat, projecit, & cum lapide fallacem scientiam deposuit. Quid plura? Defunctus est clericus, & corpus eius positum in Ecclesia, ordinatis circa feretrum scholaribus, qui more Christiano psalmos decantarent, Dæmones animam tollentes, & ad vallem profundam, terribilem, fumũque sulphureum euaporantem, illam portantes, ordinabant

*Gehenna
metus.*

dinabant se ex vtraque parte vallis; & qui stabant ex
 vna parte, animam miseram ad similitudinem ludæ pi-
 læ projiciebant; alii ex parte altera, per aërem volan-
 zem, manibus suscipiebant; quorum vngues ita erant
 acutissimi, vt acus exacutas, omneque acumen ferri
 incomparabiliter superarent: à quibus ita torqueba-
 tur, sicut postea dicebat, cum eum iactarent vel exci-
 perent, vt illi tormento nullum genus tormentorum
 posset æquiparari. Misertus illius Dominus, misit ne-
 scio quam cælestem personam, virum magnæ reueren-
 tiæ, qui dæmonibus tale nuntium deferebat: Audite,
 præcepit vobis Dominus altissimus, vt animam à vo-
 bis deceptam dimittatis. Mox omnes inclinantes si-
 mul animam demiserunt, nec eam amplius tangere
 præsumserunt. Quæ reuersa ad corpus, membra exa-
 nimata viuificauit, viuificata erexit, scholares circum-
 sidentes in fugam vertit; descendensque de feretro, di-
 cebat se viuere, & quid viderit, quidve audierit, magis
 opere quam sermone manifestauit. Nam statim con-
 uersus in ordine Cisterciensi, tam rigidus fuit sibi, tam
 durus castigator corporis sui, vt omnibus, qui eum vi-
 dere poterant, patenter daretur intelligi, quia pœ-
 nas senserit purgatorij, vel potius inferni. **A P O L L O -**
N I V S: Expediri vellem, vtrum locus in quo tormen-
 tabatur, intra metas fuerit inferni siue purgatorij.
CÆSARIUS: Si vallis illa pertinebat ad gehennam, cõ-
 stat eius confessionem fuisse sine contritione, quod
 satis ex hoc probatur, eo quod maximè pœnam illam,
 teste cœlesti nuntio, sustinuit propter consensum re-
 tenti lapidis. **A P O L L O N I V S:** Nunquid dicendus est dæ-
 moni consensisse? **CÆSARIUS:** Non vt ei faceret ho-
 magium consensit, sed in tantum consensit; quod non
 statim lapidem de manū iactauit, sed ad vsum scien-
 tiæ diligentissimè reseruauit; circa quem etiam tan-
 to afficiebatur amore, vt nec quidem in infirmitate
 deponeret, sed cum dolore ad imperium sacerdotis
 projiceret. Si eum dixerò fuisse in purgatorio, suspe-
 cta est mihi absentia sanctorū angelorum, & presen-
 tia dæmoniorum, qui animam egressam suscipiebant,
 susceptam

fulceptam deducebant, deductam tam crudeliter extorquebant. Dicebat magister Rudolphus Scholasticus Coloniensis, in cuius scholis & ego frequentius eram, quòd dæmones animam electam de corporis ergastulo egredientem nunquam tangerent, sed beati angeli ad loca purgatorii, si tamen digna esset purgatorio, deportarent: tali enim exèplo utebatur; Non decet, ait, vt carbonarius purget aurum, sed aurifex. Postea verò propter meritum vitæ suscitatus, factus est Abbas in Morimunde, in vna de quatuor primis domibus, vir sanctus & iustus. De quo cum interrogassem prædictum Hermannum Abbatem, si viderit illum aliquando ridentem, quia de resurgentibus dicitur, quòd ridere non soleant. Respondit: Scias me hoc ipsum in illo considerasse, nec potui deprehendere in gestibus eius nutum quidem leuitatis, tantæ erat grauitatis, tantæ longanimitatis: nunquam illum vidi, ne quidem subridentem, neque verba leuitatis proferentem. APOLLONIVS: Miror si aliquid dixerit de forma & virtute animæ. CÆSARIVS: Etiam, asseribat animam suam fuisse tâquam vas vitreum & sphericum, oculatam retro & antè, plurimū habuisse sciëntiæ, vidisse vniuersa. Nam scholaribus circa feretrum sedentibus, quæcunque actitauerant manifestauit; Vos inquit tesseriis lusistis, vos inuicem capillis traxistis, vos diligenter psallebatis. APOLLONIVS: Valde me lætificat, quòd vir iste, qui corpore exutus tanta in pœnis vidit, tanta audiuit, cæteris religiosis ordinibus omissis, ordinem nostrum intrare voluit. CÆSARIVS: Meritò lætificare te debet, sed aliud tibi dicam, quod eandem tuam lætitiã geminet.

CAPVT XXXIII.

Dvo iuvenes, sicut didici lectione, non relatione, apud Toletum studebant in necromãtia; accidit vt vnus illorum vsque ad mortem infirmaretur, qui cū moriturus esset, rogauit alter, vt infra viginti dies sibi appareret, & promisit, si tamẽ sibi concederetur. Sedẽte eo die quadã in Ecclesia corã imagine

imagine beatae Virginis, & Psalms pro anima illius
 legente, affuit miser ille, miserimis gemitibus sua in-
 dicans tormenta; quem cum interrogasset, ubi esset,
 vel quomodo haberet, respondit; Væ mihi, quia æter-
 naliter damnatus sum, propter artem, quam didici
 diabolicam; quia reuera mors animæ est, sicut titulus
 eius ostendit: consulo autem tibi tanquam socio meo
 vnico, vt ab hac execrabili scientia recedas, & vitam
 religiosam sectando, Deo pro peccatis satisfacias. Quæ
 cum viuus interrogasset, vt tutiorem sibi viam viuendi
 ostenderet, iterum respondit: Non est via securior,
 quam ordo Cisterciensis, neque inter omne genus ho-
 minum pauciores descendunt ad inferos, quam per-
 sonæ religionis illius. Retulit ei & alia plurima, que
 causa breuitatis omitto, eo quod in libro visionum
 Clareuallis scripta sunt. Iuuenis verò mox renunci-
 ans necromatiæ, factus est nouitius, ac deinde monachus
 in ordine Cisterciensi. APOLLONIVS: Fateor in hoc fa-
 cto lætitiâ cordis mei geminatam. CÆSARIVS: Quia
 in ore duorum vel trium testiû stabit omne verbum;
 vis audire de tertio clerico penè simili modo cõuersos?
 APOLLONIVS: Volo ac plurimum desidero.

Mat. 18.

CAPVT XXXIII.

CÆSARIVS.

NARRANTE mihi sapius sene monacho nostro
 Conrado, qui penè centenarius est, cuius su-
 præ feci mentionem, didici quod refero: ipse
 quidem de Thuringia oriundus, & in armis ante con-
 uersionem exercitatus, multa nouit de actibus Lodo-
 uici Lantgrauii, de quo supra cap. xxvij. longam texui
 narrationem; hic cum moreretur, duos filios reliquit
 hæredes, Lodouicum scilicet, qui in prima expedi-
 tione Ierosolymitana, quæ facta est temporibus Fre-
 derici Imperatoris, defunctus est, & Hermannum, qui
 eidem in principatu successit, qui nuper obiit. Lodo-
 uicus verò, qui satis erat tractabilis, & humanus, &
 vt veriùs dicam, cæteris tyrannis minùs malus, tale
 edictum proposuit; Si modò aliquis esset, inquit, qui
 veris indicijs verâ mihi de anima patris mei dicere
 posset,

posset, bonam cortem à me reciperet. Audiebat hæc miles quidam pauper, qui fratrem habebat clericum in necromantia quandoque satis expeditum: cui cum verba principis indicasset, respondit ille: Bone frater, diabolum aliquando per carmina vocare consueui, sciscitabar ab illo quo volui, diu est quod eius colloquiis artibusque renunciaui. Instante milite opportunè, importunè, ad memoriam ei reducens propriam paupertatem, promissumque honorem, precibus eius tandem clericus victus, dæmonem vocauit: vocatus, quid vellet inquisiuit; respondit clericus: Pœnitet me tanto tempore recessisse à te, indica mihi obsecro, vbi sit anima domini mei Lantgrauij. Ait dæmon: Si vis mecum pergere, ego illum tibi ostendam. Et ille: Libenter illum viderem, si sine periculo vitæ meæ illum videre possem. Cui diabolus: Iuro tibi per altissimum, & per tremendum eius iudicium, quia si fidei meæ te commiseris, incolumem te illuc ducam, hucque reducam. Ponens clericus propter fratrem animam suam, in manibus suis, collum dæmonis ascendit, quem infra breue tempus antè portam inferi deposuit; inspiciens clericus, cõtemplatus est loca nimis horrenda, pœnarumque diuersa genera, & dæmonem quandam aspectu terribilem, super opertum puteum residentem. Clericus vt hæc vidit, totus contremuit: & clamauit dæmõ ille, ad dæmonem baiulũ; *Quis est ille, quem tenes in collo; adduc eum huc; Qui respondit: Amicus noster est, & iuravi ei per virtutes tuas magnas, quia eum nõ læderem, sed animam Lantgrauij domini sui ostenderem, sanumque reducerem, vt omnibus tuam immensam prædicet virtutem. Ille verò statim operculum igneum, cui insedit, amouit, & tuba ænea puteo immissa tam validè buccinauit, vt videretur clerico totus tremere mundus. Post horam, vt ei videbatur, nimis longam, puteo eructante flammam sulphureas, Lantgrauius inter scintillas ascendentes simul ascendens, videndũ se clerico collotenus præbuit, ad quem ait: Ecce præstò sum miser ille Lantgrauius, quodam dominus tuus, & ytinam nunquam natus. Cui cleri-*

C

CXS3

cus: Missus sum à filio vestro, vt ei renunciare possim de statu vestro, & si in aliquo potestis iuuari, mihi dicere debetis. Respondit ille: Statum meum bene vides, hoc tamen scias, quia si filij mei restituere vellent tales possessiones talium ecclesiarum, propriis nominibus eas exprimens, quas mihi iniuste vsurpau, & sub titulo hæreditario ipsis reliqui, magnum animæ meæ conferrent remedium. Cui cum clericus diceret: Domine non credet mihi: Respondit: Ego dicam tibi signum, quod nemo nouit præter me & filios meos. Accepto signo, & Latgrauio, eo videte, puteo immerso, per demonem reductus est: qui licet vitam non perdidit, ita tamen pallidus & languidus rediit, vt vix agnosceretur. Verba patris filiis retulit, signa ostendit, sed modicum illi profuit. Non in hoc consentire voluerunt, vt possessiones restituerent. Respondit tamen Lodouicus Latgrauius clerico: Signa cognosco, patrem meum te vidisse non dubito, propositum tibi præmiū dare non renuo. Ad quem ille: Domine, cortis vestra vobis maneat, ego cogitabo quid animæ meæ expediat, relictisq; omnibus, factus est monachus in ordine Cisterciensi, cōtemnens omnem laborem sustinere temporalem, dummodo penam euaderet æternam. Ecce habes tria exempla, quod quidam conuertantur timore vel visione penæ gehēnalis. Possem tibi de his adhuc plura dicere, sed in aliis distinctionibus illa tibi propono differere. **APOLLONIUS**: Si talia homines videre possent, puto quia tam libere non peccaret. **CÆSARIUS**: Ita est vt dicis. Audi adhuc quod superest exemplum, videlicet, quod quosdam conuertit cogat non morsus conscientiæ, sed amor conseruandæ innocentia, & desiderium cœlestis patriæ.

CAPVT XXXV.

*Amor
cœlestis
patriæ.*

Apoc. 22

IN monasterio sancti Panthaleonis in Colonia, quod est nigri ordinis monachorum, iuuenis quidam fuit nomine Godefridus, puritatis eximia, inter fratres suos sine querela conuersatus, secundum disciplinam ordinis illius. Et quia scriptum est: Iustus iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc, desiderio supernæ vite accensus idem Godefridus, & quia secundum

eundem regulæ mandatum viuere non posset con-
 sideras, venit ad nos, humiliter & instanter supplicans,
 vt fratrum collegio iungi mereretur. Timens Abbas no-
 ster magis in causa esse leuitatē, quā deuotionē, eum
 heu suscipere non acquieuit. Passus est à nobis repul-
 sam, Vilarium venit, & quod petiuit, citius obtinuit.
 Qui quātā fuerit religiositatis, quātē sanctitatis, quā
 feruens in ordine, per sacras eius reliquias vsque hodie
 Dominus nō cessat ostēdere. Tēpore quodā dominus
 Carolus Abbas Vilariēsis, qui fuerat Prior noster, ve-
 niens ad nos, duxit secum eundem virum venerabilē; &
 sicut mihi dixerūt, qui viderunt, tantā gratiam deu-
 otionis ei Domin⁹ in missa cōtulit, vt stillicidia lachry-
 marū ex eius oculis super altare vel pectus eius stilla-
 rēt, quē cū interrogaret nōnus Theodoricus de Lu-
 reke, tunc nouitius, quondā canonicus Bōnēsis, quo-
 modo orare deberet, respondit: Nihil debetis in ora-
 tione dicere, sed tantū cogitare de Saluatoris nostri
 natiuitate, passione, resurrectione, & aliis quæ vobis
 nota sunt. Quod ipse frequenter in vsu habuit, hoc &
 alios docere studuit. Habebat & spiritū prophetiæ, ita
 vt quādoquemonachis tētationes futuras prædiceret,
 & vt corda sua per patientiā prepararent admoneret.
 Quātas habuerit cōsolationes, quāmirificas visiones,
 solus ille plenē nouit, qui autor illarū fuit. Dicā tibi q̄
 mihi retulit monachus quidā Vilariēsis de illo. Cū ef-
 set tēpore quodā hebdomadarius coquinę, & sabbat-
 o, secundū cōsuetudinē, lauaret pedes monachorum,
 dicto cōpletorio, cū clausisset oratoriū, erat enim sa-
 crista, apparuit ei Saluator linteo præcinctus, & pelu-
 in manu tenēs, & ait ad Godefridū: Sede, vt laue pedes
 tuos, eo q̄ dudū laueris pedes meos: q̄ cū territus re-
 nueret, coëgit eū, flexisq; genib⁹ pedes eius lauit, sicq;
 disparuit. Secūda feria post Palmas, stās in choro, cū
 Psal. Eructauit cor meū, deuotē à cōuētū decātaretur, *Psal. 44*
 ecce, gloriosa Dei genitrix Mariā de presbyterio de-
 scēdēs, & chorū more Abbatis circūiēs, monachis be-
 nedixit, sicq; inter Abbatis & Prioris stallū exiēs, quasi
 ad Conuersorū chorū properauit; exiuit ille post eā,

vt videret quò iret, sed eam videre non potuit. Statim, nescio vtrum proxima vel tertia die, infirmari cœpit, & cum laboraret in acutis vsque ad Pascha in conuētū perseuerās, dorsumq; castigationibus lacerans, atque sacros pannos cum cæteris lauans, tandem infirmitate depressus, in infirmatorio positus est, qui cū iā agonizaret, & esset tēpus comedendi, dixit ei minister suus: Inuitus vado comedere, timens ne interim moriamini. Vade, inquit, securus, antè videbo te. Qui cū in mensa federet, Godefridus ostium rectorij aperuit, monachum respexit, & benedixit, sicque versus oratorium tetedit. Territus ille, putabat cum miraculosè cōualuisse, statimque percussa est ad exitum eius tabula, & recordatus est infirmarius, quia hoc ei promiserat. Nudato eius corpore ad lauandum, Ita inuenerunt dorsum eius plagis virgarum liuidum, vt omnes mirarentur. Nuper per reuelationem leuata sunt ossa eius, & in sacrario posita, referuanturq; pro reliquiis. Ipsi gloria qui sic ad se cōuersos magnificat, cui cum patre & spiritu sancto honor & imperiū per omnia sæcula sæculorum. Amen. Multa alia de eo referunt, quæ studio breuitatis supprimo.

CAPVT XXXVI.

APOLLONIVS.

*De modo
sive for-
ma con-
uersionis.* Satis factum mihi fateor de causis siue occasio-
bus conuersionis; nunc de modo vel de forma
eiusdē audire, aliquid delectat. CÆSARIUS: Quo-
dam ad conuersionem venire videmus cum quadam
gloriola & ostensione seculari, alios cum exhibitione
multæ humilitatis. APOLLONIVS: Quod horū est me-
lius? CÆSARIUS: Humilem conuersionem Deo place-
re nemo dubitat, ostensio autem alicuius glorię sacu-
laris secundum intentionē se conuertentis iudicatur.
Quidam conuerti desiderantes, de nouo se vestiunt,
cum cognatis & amicis ad monasterium veniunt, ne
quasi vagi & pauperes repulsam patiantur: alij verò,
cū diuites sint, paupertatis habitum assumunt, vt et
humilitate conuersionis amplius mereantur. De qui-
bus tibi exempla subiungam.

CAPVT

MILES quidam nomine Waleuuanus conuerti desiderans, cum dextrario & armis suis militaribus Hemmemrode venit, armatus claustrum intrauit, & sicut mihi retulerūt seniores nostri, qui tunc præsentés erant, portario ducente, per medium chorum vadens, cōuentu inspiciente, & nouam formam conuersionis mirante, super altare beatę virginis se obtulit, armisque depositis, in eadem domo religionis habitum suscepit. Visum est ei congruum, ibi militiam deponere sæcularem, vbi assumere proponebat militiam spiritualem. Adhuc viuit, vir bonus & religiosus, prius inter monachos nouitius, postea ob humilitatem factus est Conuersus.

CAPVT XXXVIII.

ABBAS Philippus de Ottirburg contrarium fecit, sicut mihi retulit Canonicus quidam Traiectensis, qui tunc temporis præsens fuit. Hic cum esset de honesta parentela natus, & maioris Ecclesię in Colonia canonicus, Rodolphum eiusdem ecclesię scholasticum Parisijs legentem audiuit. Diuina inspirante gratia, magistro suo ignorante, scholas deseruit, & cum esset adolescens delicatus, bonisque vestibus indutus, pauperi scholari sibi occurrenti illas dedit, & vilia vestimenta illius reinduens, ad domum quandam ordinis nostri, quę Bona vallis dicitur, veniens, se in nouitium suscipi humiliter petiuit. Videntes illum fratres cappa trita atque vetusta indutum, æstimantes eum scholarem pauperem & vagum, suscipere renuerunt. Considerans moram repulsię esse periculosam, ingressumque sibi negari, nouissime dixit: Si non susceperitis me, fortè vos pœnitebit, & cum facere volueritis, esse non poterit: tunc demum susceptus est. Cognita eius conuersione, magister Rodolphus dolens cum socijs quibusdam ad monasterium venit, sed fundamentum supra petram positum moueri non potuit: & quia idem Philippus se in conuersione humiliavit, in tantum illū Dominus exaltauit, vt nō multo pōst eidē domui Abbas præficeretur.

*Celatus
ordo sa-
cer.*

TANTA est virtus humilitatis, vt eius amore sæpe ad ordinem venientes clerici laicos se simulauerint, malentes pecora pascere, quàm libros legere, satius ducentes in humilitate Deo seruire, quàm propter sacros ordines, vel litteraturã, ceteris præesse. Hoc quia sæpius in ordine cõrigit, ita vt de Cõuersis fierent monachi, ante hos quatuor annos definitũ est in capitulo generali, vt tali modo conuersi manerent inter Cõuersos. Eodẽ anno quidã veniẽs, vt puto Diaconus, laicum se simulans, in Cõuersum susceptus est; cuius Abbas cùm postea, nescio quo prodente ordines intellexisset, in sequenti capitulo casum eundem proposuit; & quia viris discretis videbatur omnino absurdũ, vt quis in tã sublimi ordine positus foret sine caractere coronæ, & sine sacrorum ordinũ executione, sententiam mutauerunt. **A**POLLONIVS: Nõ miror si aliqui celant suos ordines in conuersione, cùm legamus priscis temporibus feminas, vt fuit beata Eugenia, & sancta Eufrosina, atque beata Marina, sexum virilem simulasse, **C**ÆSARIUS: Quid hoc miraris factum temporibus priscis, cùm recentiori tẽpore simile in ordine nostro contigisse sciamus? **A**POLLONIVS: Hoc omnibus modis scire desidero, videlicet à qua persona, vbi, vel quomodo tam mirabilis facta sit conuersio. **C**ÆSARIUS: Femina, de qua dicturus sum, quæ fuerit, vel quomodo ad ordinem venerit, seu quomodo in ordine fuerit, vel consummauerit, sicut nobis retulit monachus quidam, qui cū ea nouitius fuerat in probatione, fida tibi pandam relatione.

CAPVT XL.

*Sexus dis-
simula-
tus.*

IN ciuitate Nussia, quæ quinque miliaribus distat à Colonia ciuitate magna, ciuis quidã habitauit, filiam habens formosam ac dilectam, nomine Hildegundem; quam vxore defuncta, cùm adhuc esset in ætate tenera, orationis gratia secū Ierosolymã duxit. In reditu verò infirmatus pater, apud Tyrum, diem clausit extremum. Moriens autem filiã, & omnia quæ habuit, ministri sui fidei commendauit; sed fidem non

seruans

seruans seruus domino, nequemisericordiam exhibēs defuncto, cum esset impius & avarus, puella nocte in eomo relicta, clā nauigauit, multis illam miseris exponēs. Quæ manē surgens, cū intellexisset tutorē infidum cum patris sui substantia nauigasse, vehementer doluit, & quid ageret, vel quò se verteret, penit⁹ ignorauit; non intelligens idioma terræ, fame cepit tabescere, mendicando tamen scholas in eadē ciuitate anno vno frequentauit. Post hæc peregrinis de Alemānia aduentāribus calamitatē suam exposuit, & vt sui misererentur lacrymabiliter exorauit. E quibus vnus cæteris ditior, vir bonus & nobilis, consolās desolatam, assumensque in nauim suam, derelictam, datis necessariis, ad patriam reduxit peregrinam. Eodem tempore, cum orta fuisset controuersia in Ecclesia Treuerēsi inter duos electos, Volmarum scilicet eiusdem Ecclesiæ Archidiaconum, & Rodolphum maiorem Præpositum, dominus Papa Lucius priori fauebat; partē alterius Fredericus Imperator defensabat. Et quia nulli erat tutum, apices ad Apostolicum, qui tūc temporis apud Veronā morabatur, deferre, propter insidias Imperatoris, ecclesia Colonienfis cū vni partium faueret, & ob hoc literas ad iam dictū Papam destinaret, baiulus earundem vitæ suæ timens, præfatā puellam, propter rōsuram & habitum adolescentem æstimans, prece simul & precio, eo quòd minor suspitionis nota foret in pedite quā in equite, clausas in baculo literas vt portaret obtinuit. Quæ cū iuxta Augustam deuenisset, furē offendit: rogata ab eo, vt socius esset eius itineris, nihil mali suspicans, libens annuit. Cūq; paululū processissent, & fur quasi sonum persequētū excepisset, onus cum furto penes puellā reposuit, ipse verò ad secessum se ire simulans, inter fruteta se abscondit. Quid morer? Illa à persequentibus comprehenditur, cū sacco ad iudiciū trahitur, & per sententiā laqueo adiudicatur. Quæ cū ob furti presentiam nullā sibi prodesse cerneret allegationē, nullā excusationem; sacerdotem petiuit, & obtinuit: cui excessus suos cōfitemens, satis simpliciter exposuit per ordinē viæ suæ causam,

causam, & furis nequitiam, & vt sacerdoti verborum fidem astrueret, arundinem, literas pontificales continentem, ostendit, & adiecit: Si fuerit fur quæsitus,ocyus inuenietur. Mox ad cõsiliu[m] sacerdotis nemus retibus & canibus ambitur, fur quæsitus comprehenditur, ad iudiciu[m] vterque trahitur. Cũ miser ille ad criminis confessionem cruciatibus cõpelleretur, ait: iniuste cõpellor confiteri quòd non feci, iste cum furto deprehensus secundũ ius ciuile damnandus est. Econtra, cũ puella diceret, sibi onus dolosè fuisse commissum, & restituere vellet depositum; respondit ille: Onus istud meum esse nego, vox vnus, testimoniu[m] est nullius. Ad hæc virgo obmutuit. Tunc accedens sacerdos pro ipsa allegauit, & quòd esset innocens, doloque hominis circumuenta, satis affirmauit, & si minùs, inquit, verbis meis creditur, examine ferri candentis quis reus sit quis innocens facillè comprobabitur. Quòd cũ omnibus placuisset, manus furis exusta est, puellæ verò manus illæsa apparuit. Tunc fure celerius suspenso, confessor & liberator virginis gaudens, illam in domum suam recepit. Et ecce diabolo instigante, qui salutem virginis inuidit, cognatio furis de tam turpi morte eius furens, innocuam, & Dei iudiciu[m] liberatam, de domo sacerdotis extraxit, reoque deposito, loco eius illam suspendit. Mox angelus Domini adfuit, qui & virginẽ, ne laqueum sentiret angustias, sustentauit; & mirifico vultus sui odore refecit; & cũ nihil sentiret doloris, imò maximis se putaret interesse deliciis, in ipsa nocte tam suauem audiuit melodiam, & symphoniam tã diuersam, tamque iocundam, vt nullus chorus, siue corporalis siue instrumentalis, tantæ dulcedini posset comparari. Sciscitante ea, quid hoc esset? Respondit Angelus: Anima sororis tuæ Agnetis cum hoc concentu angelico in cœlum defertur, & tu post bienniu[m] felicitate sequeris. Sic beata illa per biduum pendente, pastores in vicinio pascentes, misericordia moti condixerunt, vt corpus deponerent, atque sepulturæ commenderent. Inciso verò laqueo, non, vt consuetudo est cadauerum

verum, cum pondere cecidit, sed paulatim, angelo sustentante, ad terram demissa stetit: quo viso territi pastores fugerunt, dixitque ei angelus Domini: Ecce libera es, vade quò libet. Respondit illa: Domine mi, Veronam ire proposui. Statimque in momento translata est Veronam. Et ait Angelus: Verona hinc distat tribus miliaribus: inter Augustam verò & Veronam septem dietæ numeratur. APOLLONIVS: Videntur mihi in hac puella, antiqua iustorum miracula renouata, videlicet sancti Benedicti Abbatis, & Abacuc prophetae, ex quibus prior cum absens esset, vidit Germanæ suæ Scholasticæ animam in specie columbæ cæli secreta penetrare: alter verò, propheta scilicet, de Iudæa in momento in Babylonem translatus est. CÆSARIUS: Verum dicis, nec minus miror, quòd audire meruit animam sororis cum concentu angelico tanto locorum spatio interposito deferri in cælum, quàm quòd beatus Seuerinus Coloniae positus, animam Sancti Martini cum consimili concetu ascendere cognovit ad Dominum. Adhuc alia duo magnæ gloriæ beneficia sunt ei exhibita, scilicet quòd angelo sustentante, eculei dolores non sensit, & quòd finem suum tam longè antè præsciuit. Prosperè verò apud Veronam negotio peracto, cum rediēs intrasset diœcesim Wormaciensem, non ingrata diuinæ misericordiæ, prece & ope cuiusdam venerabilis inclusæ obtinuit, vt à domino Theobaldo Abbate Sconauia in nouitium susciperetur. Est autem Sconauia locus amœnissimus, nomen trahens à re. Putans eam idem Abbas esse adolescentulum, post tergum suum in eodem equo sedere iussit: quæ cum loqueretur voce feminea & gracili, dixit ei Abbas: Frater Ioseph, nondum mutasti vocem tuam? respondit illa: Domine nunquam illam mutabo: Adolescentem se simulans, nomen sancti Ioseph sibi imposuerat, vt eum quem validas tentationes vicisse nouerat, contra duplicem hostem pugnatura, carnem scilicet & diabolum, memoriæ suæ arctius imprimeret, & per auxilium plenius sentiret. Et videtur in ea illud Salomonis impletum: Mulierem fortem

*Greg. l. 2
Dial. c.*

34.

Dan. 14.

*Seuer. ep.
ad Bassin
lam de
transitu
S. Martini.*

Prov. 31
Ecl. 7.

quis inueniet? Non est inuētū simile in ordine nostro, & ideo sine exemplo, Mulierē, inquit, ex omnibus nō inueni. Ingressa probationem, manū suā misit ad fortia; inter viros dormiuit, cū viris comedit & bibit, viris ad disciplinas dorsum suum nudauit: & cū esset iuencula multæ grauitatis, tamen ne sexus eius notaretur, quādoque suis sociis in probatione signa aliqua ostendit leuitatis: nam absente magistro, monachū, qui hoc nobis retulit, Hermannū nomine, tunc puerū quatuordecim annorū, ad cyphū suum ducens ait: Consideremus in hoc vino, quis nostrū sit formosior, & cū relucens in eo facies attenderent, iterū aiebat: Hermanne quomodo placet tibi facies mea? respōdit ille: Videtur mihi mentum tuum dispositum sicut mentū mulieris. Tūc illa quasi indignādo recessit, postea pro neglecto silētio ambo vapulabāt. APOLLON. Miror, si aliquas in ordine habuerit tentationes. CASARIUS: De eius tentationibus nihil audiui, sed quòd aliis causa fuerit tētationis satis intellexi. Cū appropinquaret tempus resolutionis eius, cepit infirmari, & cū præ nimia debilitate ad lectum suū portaretur, monachus quidam eam intruēs, iuxta se stantibus clara voce dicebat: Homo iste vel femina est vel diabolus, nunquam illum respicere potui sine tentatione. Et satis probatur ex hoc loco, quòd fortis sit vis naturæ. Vocātque Priorē, cū ei peccata quædam leuia confiteretur, & ille interrogaret, si vnquā aliquam cognouisset mulierem, respondit illa: Nunquā domine reus fui alicuius mulieris siue viri, hoc adjiciens propter sexū. Deinde recitauit ei per ordinem, eo modo quod prædictū est, vniuersa quæ circa se acta sunt, tacito sexu. Priore stupēte, ac dicente: Frater quæ loqueris fidē excedere vidētur, & quo argumēto probare potero illa esse vera. Respōdit puella: Hodie bienniū effluxit, ex quo angelus Domini pendēti mihi diem resolutionis meæ prædixit; scio cui credidi, fidem seruaui, cursum consummaui: de reliquo reposita est mihi corona iustitię. Si ea feria, qua prædixi, ante obitum meum non deposuero officium linguæ, in spacio vnus missæ
legen-

legenda, nō mihi credatis. Et adjecit: Cū defunctus fuero, apparebit in me vnde stupeatis, & diuinæ virtuti gratias meritò referatis. His dictis quarta feria hebdomadæ Paschalis xij. Kal. Maij, Anno Domini millesimo centesimo octogesimo octauo, sole tendente ad occasum, sancta illa anima de corpore virgineo egressa migravit ad Dominū. Percussa tabula, cū tam Abbas quam cæteri fratres ad eius exequias conuolassent, & corpore exportato ad lauandū detectū fuisset, sexus femineus apparuit. Tūc omnibus in stuporē versis, miraculi nouitate, nunciatum est sacerdoti cōmendationes legenti: qui cognito sexu, textum mutauit, & pro monacho monachā, & pro fratre sororem nominauit. Postea cū breuia pro ea scribēda essent, & nomen eius ignorarent, sub tali forma scripta sunt. xii. Kalen. Maij obiit ancilla Christi in Sconauia. Elapsis aliquot diebus, cū fratres nomē illius beatę scire desiderarēt, miserūt in viciniā Coloniae, vnde se oriūdā dixerat, & cū studiosē circūquaque de eius cognatione inuestigarent, nutu diuino inuenta est quædam anus, quę se eius cognatā fuisse diceret, asserēs eā Hildegundē vocatam. Cū ante hos annos consecraretur nouum oratorium in Sconauia, ex diuersis prouincijs ad dedicationem populi confluētes, & prædictas beatæ Hildegundis virtutes audiētes, tumulum eius frequētauerunt, matronę maximē, sanctis eius orationibus se cōmendantes, Deumque super tantis mirabilibus glorificantes. Et nos fratres cum illis gratias referamus Saluatori nostro, qui hæc fieri voluit nostris temporibus in ordine nostro, ad gloriam suam, & edificatōnem nostram, qui viuūt & regnat cum Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

EPITAPHIUM EIVSDEM VIRGINIS.

*Omnis homo miretur, homo quid fecerit iste,
Hæc, cuius fossa cineres inclusit & ossa,
Mas viuens paret, moriens sed femina clares.
Vita sefellit, morsq; refellit rem simulatam.
Hilde sunt dicta, vita est in codice scripta.
Maij bisseis est hæc defuncta Kalendis.*

A P O I.

Eron. 31

APOLLONIVS: De hac puella videtur intelligendum illud Salomonis: Mulierem fortem quis inueniet? CÆSARIVS: Tanta est fortitudo mentis in quibusdam feminis, vt meritò laudentur.

CAPVT XLI.

HONESTA quædam matrona de Colonia, diuitiis pollens, & ætate florens, cum post mariti mortem Christo nubere vellet, timore amicorum, à quibus eius desiderium impediabatur, habito consilio domini Caroli Abbatis Vilariensis, cappam Conuersi induit, sicque per illum de ciuitate educta, in monte sanctæ Walburgis monialis est effecta. APOLLONIVS: De conuersione viduarum seu maritarum, quæ de fece sæculi gustauerunt, non multum miror; virginum verò contra parentum voluntatem se conuertentium constantiam satis admiror. CÆSARIVS: Quasdam ex his pro exemplo tibi ponam.

CAPVT XLII.

*Virgines
contra
parentum
voluntatē
conuersæ.*

DOMINA Methildis, magistra hodie in Fusenich, cum haberet parentes ditissimos, & ad sæculi nuptias nutrireretur, adhuc in ætate tenera constituta, se solo Christo velle desponsari, monialemque fieri, quotidie protestata est; cumque blanditiis siue minis nõ posset auerti, die quadam vestibus purpureis contra voluntatem induta, matri respondit: Etiam si feceritis me aureã, non poteritis mutare propositum meũ. Tandem tædio affecti parentes eius, cū eã locare vellent in prædicto monasterio sanctæ Walburgis, nec esse posset, eo quòd completus fuisset statutus numerus sororum, in Fusenich conuersa est, vbi adeò profecit, vt non multo pòst, licet adhuc adolescentula, magistra efficeretur. Quã post annos paucos Aleidis soror eius carnalis marito viduata, & ipsa adhuc adolescentula, secuta in eodẽ loco facta est Priorissa; quarũ exẽplo quædam earũ cognata timore parentum de diocesi Traiectensi in habitu viri egressa, apud sanctum Thomam, quæ est domus ordinis nostri, in episcopatu Treuerensi posita, se conuertit. Hanc cum soror imitari vellet, à parentibus capta est, & viro tradita.

dicta. Spero autem quòd Deus tam feruentem conuer-
sionis voluntatem non relinquat irre muneratam.

CAPVT XLIII.

LAVDABILEM, imò satis mirabilē, domine Helf-
vuidis Abbatissæ de Porceto conuerfionem
tibi replicabo. Hæc cum esset Arnoldi Sculteri
Aquensis, viri potentis diuitisque, filia, sic ab eunte
ætate feruebat zelo conuerfionis, vt matri frequenter
diceret: Mater fac me monialē. Solita enim erat cum
matre ascendere montem sancti Saluatoris, in quo
tunc manebat conuentus sororum de Porceto. Die
quadam per fenestram coquinq̄ latenter intrans, dor-
mitorium ascendit, & puellæ cuiusdam cucullam in-
duens, cum cæteris chorum intrauit; quod cum matri
abire volenti per Abbatissam innotuisset, illa putans
iocum esse respōdit, vocate puerum, oportet nos ire.
Venit illa intrinsecus ad fenestram dicens, monialis
sum, non ibo tecum. Mater verò timens maritum, re-
spondit, modò tantum venias mecum, & ego patrem
ruium rogabo, vt te faciat monialem: sicque exiuit.
Matre verò tacente, contigit vt iterum montem ascē-
deret, filia dormiente, quæ cum surrexisset, matre in
ecclesia quæsitâ, & non inuenta, in monte eam esse
suspiciens, secuta est sola, & per prædictam fenestram
ingressa, rursus habitum induit, matrique roganti vt
exiret respondit: Amodò me non decipies, verba sibi
promissa replicans. Matre verò multo timore recedē-
te, pater cum fratribus furibundus ascendit, fores ef-
fregit, filiam vociferantem eduxit; cognatis, qui eam
auerterent, commisit; quibus illa, nondum, vt puto,
nouem annorum, tam sapienter respōdit, vt miraren-
tur, quid plura? Episcopo Leodiensi patrem, & eos à
quibus educta fuerat excommunicante, loco restitu-
ta est, & post annos paucos ibidem in Abbatissam ele-
cta. Hæc de conuerfione dicta sint: multa huiusmodi
Christus in suis operatur electis, ad gloriam sui nomi-
nis, cui cum patre & spiritu sancto honor sit & impe-
rium per infinita secula seculorum. Amen.

LIBRI PRIMI FINIS.

CAPI-